تئوری وسط بازی شطرنج

دکتر ماکس اُیوه - هانس کِرامِر

کتاب دوم: صُور و اَشکال پویا

ترجمه:

خسرو شهسوار / عباس لطفی / خشایار مصطفوی کاشانی

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZ.IR

تئوری وسط بازی شطرنج

دکتر ماکس اُیوه - هانس کِرامِر

کتاب دوم: صُور و اَشکال پویا

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZSTORE.IR

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZSTORE.IR

به نام خداوند جـــان و خـرد
کزین برتر اندیشه بر نگذرد

تئوری وسط بازی شطرنج

دکتر ماکس اُیوه - هانس کِرامِر

فروشگاه تخصصی شطرنج

کتاب دوم: صُور و اَشکال پویا

ترجمه

WWW.ACHMAZSTORE.IR

خسرو شهسوار

عباس لطفی - خشایار مصطفوی کاشانی

انتشارات فرزین

سرشناسه: ایوه، ماکس، ۱۹۰۱ - م. Euwe, Max
عنوان و نام پدیدآور: تئوری وسط بازی شطرنج/ ماکس ایوه - هانس کرامر؛ ترجمه علی راستگار ... (و دیگران)
مشخصات نشر: تهران: فرزین، ۱۳۸۳ - ۱۳۸۵
مشخصات ظاهری: ۲ ج.: مصور، جدول
شابک: ۱۵۰۰۰۰ ریال: ج. ۱، چاپ دوم: ۹۷۸-۹۶۴-۶۲۵۶-۶۳-۷ - ۱۶۰۰۰۰ ریال: ج. ۲، چاپ دوم: ۹۷۸-۹۶۴-۶۲۵۶-۸۷-۳
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: عنوان به انگلیسی: The middle game, 1964.
یادداشت: جلد دوم این کتاب توسط خسرو شهسوار، عباس لطفی و خشایار مصطفوی کاشانی ترجمه شده است.
یادداشت: ج. ۲ (چاپ اول: ۱۳۸۵). ج. ۱ و ۲ (چاپ دوم: ۱۳۹۲). (فیپا)
مندرجات: ج. ۱. صور و اشکال ایستا - ج. ۲. صور و اشکال پویا.
موضوع: شطرنج -- وسط بازی
شناسه افزوده: کرامر، اچ. Kramer, H.
شناسه افزوده: راستگار، علی، ۱۳۰۷، مترجم
رده بندی کنگره: GV۱۴۵۰/۳/الف۹ت۹ ۱۳۸۳
رده بندی دیویی: ۷۹۴/۱۲۳
شماره کتابشناسی ملی: ۱۷۱۲۳ - ۸۳م

فرزین

انتشارات فرزین

تئوری وسط بازی شطرنج (جلد دوم)

نویسنده: دکتر ماکس اُیوه - هانس کِرامِر
ترجمه: خسرو شهسوار - عباس لطفی - خشایار مصطفوی کاشانی
چاپ سوم: ۱۳۹۶
شمارگان: ۵۰۰
حروفچین: آبتین گلکار
چاپ و صحافی: طیف نگار
بها: ۲۷۰۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۲۵۶-۸۷-۳ ISBN: 978-964-6256-87-3

انتشارات فرزین: خیابان انقلاب، ابتدای خیابان دانشگاه، شماره ۱۷۴
تلفن فروشگاه: ۶۶ ۴۶ ۲۴ ۰۶ دفتر مرکزی: ۶۶ ۴۸ ۴۱ ۹۰

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZSTORE.IR

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
اهداء کتاب	هفتم
یادداشت	نهم
پیشگفتار	یازدهم
نکاتی چند برای آگاهی بیشتر خوانندگان	سیزدهم
سرآغاز	۱
مقدمه کتاب دوم	۳

بخش ششم- ابتکار عمل

مقدمه	۷
فصل بیست و سوم- فعالیت سوارها	۹
فصل بیست و چهارم- امنیت شاه	۲۱
فصل بیست و پنجم برای تعویض باید پیشقدم شد، یا باید این کار را به حریف واگذار کرد؟	۳۵
فصل بیست و ششم- امتناع از تعویض	۵۷

بخش هفتم - حمله به شاه

مقدمه	۶۹
فصل بیست و هفتم حمله به شاهی که در جناح شاه قلعه رفته است	۷۱
فصل بیست و هشتم حمله به شاهی که در جناح وزیر قلعه رفته است	۱۱۵
فصل بیست و نهم حمله به شاهی که قلعه نرفته است	۱۲۵

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZSTORE.IR

بخش هشتم - هنر دفاع کردن

مقدمه ۱۳۱

فصل سی‌ام ۱۳۳
ویلهلم اشتاینیتز در مقام مدافع

فصل سی و یکم ۱۴۳
امانوئل لاسکر در نقش مدافع

فصل سی و دوم - دفاع در مفهوم کلی ۱۵۷

بخش نهم - روش مانوردادن

مقدمه ۱۹۷

فصل سی و سوم - مانوردادن‌های نمونه وار ۱۹۷

فصل سی و چهارم- تاراش چگونه مانور می‌کرد ۲۰۷

فصل سی و پنجم - مهارت لاسکر در مانور دادن ۲۱۵

فصل سی و ششم - آموزش‌های نیمزوویچ ۲۲۱

فصل سی و هفتم ۲۳۳
کاپابلانکا فقط در مواقع لزوم مانور می‌کرد

فصل سی و هشتم ۲۳۹
مانور کردن به سبک پویای آلخین

فصل سی و نهم ۲۴۷
مانور کردن به سبک هندی (سلطان خان)

فصل چهلم ۲۵۳
اجرای مانور در بازی‌های جدیدتر

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZSTORE.IR

بخش دهم - تسویه

مقدمه ۲۶۵

فصل چهل و یکم - تسویه در شروع بازی ۲۶۷

فصل چهل و دوم- تسویه به دلایل تدافعی ۲۷۹

فصل چهل و سوم- تسویه برای حفظ برتری ۲۸۷

فصل چهل و چهارم- تسویه ترکیبی ۳۰۵

بخش یازدهم- نقائص و نقاط ضعف آشنا

مقدمه ۳۲۵

فصل چهل و پنجم- اشتیاق برای شکار سوار حریف ۳۲۷

فصل چهل وششم- اشتیاق برای تعویض سوارها ۳۳۹

فصل چهل و هفتم- اشتیاق برای کیش و مات ۳۵۹

فصل چهل و هشتم- وسواس برای مساوی کردن ۳۷۹

بخش دوازدهم- سبک اختصاصی شطرنج بازان

مقدمه ۳۸۷

۱)آلخین- ۲)آندرسن- ۳)بلاک برن- ۴)بوگولیوبف- ۵)باتوینیک- ۶)برونشتین- ۷)کاپابلانکا ۸)خاروسک- ۹)چیگورین- ۱۰)دونر- ۱۱)دوراس- ۱۲)اُیوه- ۱۳)فاین- ۱۴)فیشر- ۱۵)فلور ۱۶)گلیلوریچ- ۱۷)ژانوفسکی- ۱۸)کِرِس- ۱۹)امانوئل لاسکر- ۲۰)ماروکزی- ۲۱)مارشال ۲۲)مورفی- ۲۳)نایدورف- ۲۴)نیمزوویچ- ۲۵)پطروسیان- ۲۶)پیلزبوری- ۲۷)رشفسکی ۲۸)رتی- ۲۹)روبینشتین- ۳۰)شلشتر- ۳۱)اسمیسلوف- ۳۲)اشپیلمان- ۳۳)اشتاینیتز- ۳۴)تال ۳۵)تاراش- ۳۶)تارتاکوور- ۳۷)تایخمان- ۳۸) زوکرتورت

فهرست اسامی بازیکنان ۴۷۷

فهرست گشایش‌ها ۴۸۷

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZSTORE.IR

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZSTORE.IR

اهداء کتاب

هرچه گفتیم جز حکایت دوست
در همـه عمـر ، از آن پشیمانیم
(سعدی)

تـرجمه این کتاب را به زنده‌یاد استاد **یوسف صفوت** قهرمان به نام شطرنج ایران تقدیـم مـی‌کنـیم. اسـتاد برجسـته و فرهیخـته‌ای که نامش در تاریخ شطرنج این مـرز و بـوم ماندگـار اسـت و دوست صمیمی که سالیان دراز ، هم صحبت عزیز و رفیق شفیق ما بود.

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZSTORE.IR

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZSTORE.IR

یادداشت

از خدا جوئیم توفیق ادب

کتاب « تئوری وسط بازی شطرنج »* که در دو جلد توسط دکتر ماکس اُیوه و هانس کِرامِر تألیف شده بود، در سال ۱۹۶۴میلادی به وسیلهٔ W.H.COZENES از زبان هلندی به انگلیسی ترجمه شد. مؤسسه معروف BELL که در آن زمان یکی از بزرگترین مؤسسات چاپ و انتشار ادبیات شطرنج در انگلستان بود کتاب مزبور را منتشر کرد که بزودی نیز نایاب شد. لازم به یاد آوری است که ثبت حرکات در این کتاب به « روش توضیحی » صورت گرفته بود.

چند سال قبل، در سفری به آمریکا با خبر شدم که مؤسسه انتشارات HAYS در شهر دالاس ترجمه انگلیسی دو جلد کتاب یادشده رابا اندکی ویراستاری و افزایش چند تفسیر اضافی تجدید چاپ کرده است. خوشبختانه ثبت حرکات در چاپ این کتاب به « روش جبری مختصر » انجام پذیرفته بود. اِعمال این تغییر کار ترجمهٔ آن را به زبان فارسی برای علاقه مندان تا حدی آسان می کرد.

هنگامی که با همکاری دوستان صمیم و یاران قدیم آقایان علی راستگار و عباس لطفی کارترجمه کتاب را به فارسی آغاز کردیم، دریافتیم که انجام این مهم با امکانات موجود به صرف زمانی بسیار بیشتر از آنچه پیش بینی می شد نیاز دارد. لذا دست یاری به سوی دوست ارجمند آقای **مهندس خسرو هرندی** اولین استاد بین المللی تاریخ شطرنج ایران و از قهرمانان ملّی کشورمان دراز کردم. ایشان نیز با اظهار علاقه مند ی و لطف فراوان مرا با دوست دیرینه خود آقای **خسرو شهسوار** که یکی دیگر از ملی پوشان اسبق و نامدار شطرنج ایران و از مترجمین مجرّب و مسلّط زبان انگلیسی بودند آشنا ساختند. این آشنایی به همکاری مفید و مؤثری انجامید که ترجمه دو جلد کتاب مورد نظر را تسهیل و تسریع کرد و بر دقّت نظر و اصالت ترجمه آن افزود.

---

* The Middle Game

در اینجا وظیفه خود می‌دانم از آقای **مهندس علی راستگار** دوست دیرین خانوادگیم که در سالهای دور مرا با دنیای سحرآمیز شطرنج آشنا ساخت، به خاطر همکاری مؤثر و ارزشمندش در کار بازنگری و آماده سازی کتاب «خودآموز نوین شطرنج» و ترجمه جلد اول این کتاب، صمیمانه قدردانی کنم. هرچند استفاده از معاضدت مفید و کارساز این دوست گرانقدر در امر ترجمه کتاب حاضر به علت بعضی اشتغالات شخصیش امکان‌پذیر نشد، مع هذا آموزش‌های سودمند و راهگشای او همواره چراغ راهمان بوده است.

همچنین بر عهدهٔ خود می دانم که در این مختصر مراتب سپاس و امتنان خویش را از دوستان ارجمندم آقایان **مهندس هوشنگ بقائی ، مهندس ساسان صفا و آقای محمدعلی صیرفی** به خاطریاری و همدلی بسیار ارزشمندشان در به سامان رسیدن این اثر فرهنگی ابراز دارم و همچنین از دوست گرامی و شطرنج باز فرهیخته آقای **علیرضا شفیعی** صمیمانه تشکر کنم، که با ژرف اندیشی ویژه و دانش سرشار خویش در زمینه بانک‌های اطلاعاتی شطرنج پیش از آغاز کار چاپ کتاب حاضر، برخی اشتباه‌های موجود در نسخهٔ انگلیسی آن را که مورد اِستناد و استفاده بود یادآوری و اصلاح کرده‌اند و از همهٔ عزیزانی که به نحوی مساعدت های پُربارشان انجام این خدمت را ممکن ساخت سپاسگزاری نمایم.

WWW.ACHMAZSTORE.IR

بمنِّهِ وَ کَرَمِهِ

خشایار مصطفوی کاشانی

تهران اردیبهشت‌ماه ۱۳۸۵

پیشگفتار

در طول یکصد و بیست سالی که از آغاز برگزاری رویارویی‌های رسمی برای تعیین قهرمان شطرنج جهان می گذرد، تنها شمار معدودی از بزرگان شطرنج به این مقام شامخ دست یافته‌اند و از بین این قهرمانان نامدار، فقط تعداد انگشت شماری درباره تئوری شطرنج آثار مهمی از خود به یادگار گذاشته‌اند.

زنده یاد دکتر ماکس اُیوه، ریاضی دان هلندی، از سرشناس ترین شطرنج بازانی است که هم به مقام قهرمانی شطرنج دنیا دست یافت و هم کتابهای فراوان و بسیار ارزشمندی درباره تئوری شطرنج تألیف کرده که بیشتر آنها به چند زبان دنیا ترجمه شده است.

درباره تئوری مرحله وسط بازی- برخلاف شروع بازی (گشایشها) - کتابهای زیادی نوشته نشده است. درواقع تا پیش از انتشارکتاب حاضر که به زبان هلندی نگاشته شده است، کتاب جامعی در زمینه تئوری مرحله وسط بازی نوشته نشده بود.

همان طور که خوانندگان ارجمند در **سرآغاز** کتاب ملاحظه خواهند کرد، دکتر اُیوه برای نگارش این کتاب، بیش از ده سال صرف وقت کرده است و برای نخستین بار، اصول و قواعدی مستدل به زبانی روشن، همراه با بیش از دویست‌و پنجاه بازی به خوانندگان عرضه داشته است.

کتاب حاضر با مقابله دقیق چاپ های اوّل و دوم ترجمه انگلیسی آن، به فارسی برگردانده شده، امّا از نظر صفحه آرایی اصالت چاپ اول آن حفظ شده است. ضمناً در تفسیر بازیها، بعضاً جانب اختصار رعایت شده است. این کتاب با آنکه راجع به تئوری وسط بازی به رشته تحریر در آمده است، مع هذا، در تفسیر بازیها، اشاره‌ای هم به مراحل شروع و آخر بازی شده است.

در ترجمه کتاب به زبان فارسی، برای نخستین بار، چند اصطلاح جدید مربوط به وسط بازی بکار رفته و در این مورد با تنی چند از پیشکسوتان و مترجمین شطرنج مشورت بعمل آمده است.(به اصطلاحات شطرنج درکتاب اول رجوع شود).

امید است کتابی که با صرف مساعی فراوان تهیه شده است، نقش بسزایی در بالا بردن سطح دانش شطرنج علاقه‌مندان این ورزش علمی، هنری و باستانی درایران ایفا کند.

در پایان وظیفه خود می‌دانیم از هنرمند جوان آقای **سهراب دریابندری** برای تهیه طرح روی جلد کتاب و زوج هنرمند سرکار خانم **رفعت موسوی** و آقای **کامران کوهستانی** به خاطر تذهیب و خوشنویسی قطعه شعر پشت جلد صمیمانه تشکر کنیم. همچنین از آقای **آبتین گلکار** که کارهای حروفچینی و صفحه‌آرایی را انجام داده‌اند و با دقّت کامل کار بازخوانی کتاب را عهده دار بوده‌اند و نیز آقای **حسین غیاثی** مدیریت محترم انتشارات فرزین که در طبع و نشر آن اهتمام ورزیده‌اند سپاسگزاریم.

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج

خسرو شهسوار **عباس لطفی** **خشایار مصطفوی کاشانی**

تهران اردیبهشت‌ماه ۱۳۸۵

WWW.ACHMAZSTORE.IR

نکاتی چند برای آگاهی بیشتر خوانندگان

۱- این کتاب هم برای شطرنج بازان پیشرفته و هم برای مربیان شطرنج سودمند است.

۲- مطالعه این کتاب اگر در یک گروه دو یا چند نفری انجام شود نتیجه بهتری در بر خواهد داشت.

۳- در هر جلسه بیش از توان خود کار نکنید و به محض احساس خستگی از ادامه کار دست بکشید زیرا تجربه نشان داده آنچه مهم است کیفیت مطالعه و درک مطلب است نه کمّیت آن.

۴- در زیر شکل های کتاب نام شطرنج بازی که با مهره‌های سفید بازی می‌کند در طرف راست و نام بازیکنی که مهره سیاه را دارد در طرف چپ نوشته شده است.

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZSTORE.IR

---

*- به گفته عراقی شاعر نامدار قرن هفتم هجری :

اندرین بحر اگر غریق شوی — تو خود استاد این طریق شوی

گر شنیدی و شد ترا معلوم — روبخوان تا نکو شود مفهوم

(صفحه ۳۴۵ ، کتاب « کلیات شیخ فریدالدّین ابراهیم همدانی متخلص به عراقی » به کوشش سعید نفیسی ، چاپ سوم ، تهران ۱۳۳۸ ، انتشارات کتابخانه سنائی)

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZSTORE.IR

سرآغاز

پس ازآنکه کار نگارش کتابهای من درباره مباحث شروع و آخر بازی به انجام رسید، طبیعتاً به فکر نوشتن یک کتاب در مورد وسط بازی افتادم. روشن است که در این راه با مسائل کاملاً متفاوتی درگیر بودم، زیرا در مورد مراحل آخر و شروع بازی دانسته‌ها و حقایق اثبات‌شدهٔ موجود، نقش بسیارمهمی را ایفا می‌کنند. حال آنکه درباره وسط بازی این چنین نیست. پرداختن به تئوری وسط بازی کاری بس دشوار است و این امر علت طولانی شدن تدارک این کتاب را توجیه می‌کند. به هرحال من ده سال پیش، ایده نوشتن یک کتاب وسط بازی را با همکار سابقم «هانس کِموخ» در میان گذاشته بودم. در حقیقت این کتاب تنها دو نویسنده ندارد بلکه سه مؤلف دارد. من و کموخ در آن زمان طرح اولیه این مرحله، یعنی وسط بازی را که خیلی کم درباره آن نوشته شده بود آماده کردیم.

در سالهای اولیه پس از جنگ جهانی دوم، فرصتی برای کار روی این طرح پیدا نکردیم و بعد از اینکه آقای کموخ برای همیشه از هلند خداحافظی‌کرد، من همکار بسیار باارزشی را که در خلق و تکمیل کتابهای شروع و آخر بازیم نقش غیرقابل‌انکاری داشت ازدست‌دادم.اما خوش‌شانس بودم‌که یکی‌از برجسته‌ترین شطرنج‌بازان هلند یعنی آقای هانس کِرامِر، برای همکاری با من جهت تکمیل طرح اولیه نگارش کتاب وسط بازی اظهار علاقه کرد.

من از اینکه این کتاب به زبان انگلیسی ترجمه شده است، به گرمی استقبال می‌کنم. زیراکه دوستان صمیمی بسیار زیادی در بین شطرنج‌بازان انگلیسی دارم. من در بیش از بیست مسابقه، در انگلستان شرکت کرده‌ام و در حقیقت سیر واقعی شطرنج من از «هیستینگز» آغاز شد.

دکتر ماکس اُیوه

ژانویه ۱۹۶۴

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZSTORE.IR

مقدّمه کتاب دوم

در مقدمهٔ کلی کتاب اول، توجه خوانندگان به این نکته جلب شد که تئوری وسط بازی را می‌توان به روشهای گوناگون -بیش از یک راه- مطرح و ارائه کرد. در سراسر کتاب اول، این کار بر مبنای «**صور و اشکال ایستا**» مورد مطالعه قرار گرفته است و نقطه شروع آن، ویژگیهای پایدار وضعیّت‌ها بود که عموماً به اسکلت پیاده‌ای مربوط می‌شود.

در کتاب دوم، بحث دربارهٔ تئوری وسط بازی بر مبنای «**صور و اشکال پویا**» ادامه یافته است که به اتفاقات و حوادث روی صفحه شطرنج ارتباط پیدا می‌کند. روشن است که در اینجا، با مثالهای عملی و واقعی بسیاری روبرو هستیم که منطبق ساختن آنها با اصول و قواعد کلی، دشوار و بعضاً غیرممکن است. با وجود این، حتّی در گرماگرم نبرد، غالباً فرصتهایی پیش می‌آید که بازیکن، با تأمل و سبک و سنگین کردن وضعیّت بازی، شماری از ملاحظات موضعی (پوزیسیونی) را -که در کتاب اول بررسی شده است- بکار می‌گیرد.

در چند فصل آینده، بسیاری از این فرصت‌ها و ملاحظات موضعی (پوزیسیونی) بررسی خواهد شد. امّا در این کتاب، بحث درباره آنها با نگاهی کاملاً متفاوت انجام می‌شود و به جای در نظر گرفتن منشاءِ این حالات، به ابتکار عمل احتمالی منتج از آنها توجه می‌شود و گهگاه عَمداً از بازیهایی که قبلاً در فصول گذشته (کتاب اول) بررسی شده‌اند استفاده بعمل می‌آید.

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZSTORE.IR

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZSTORE.IR

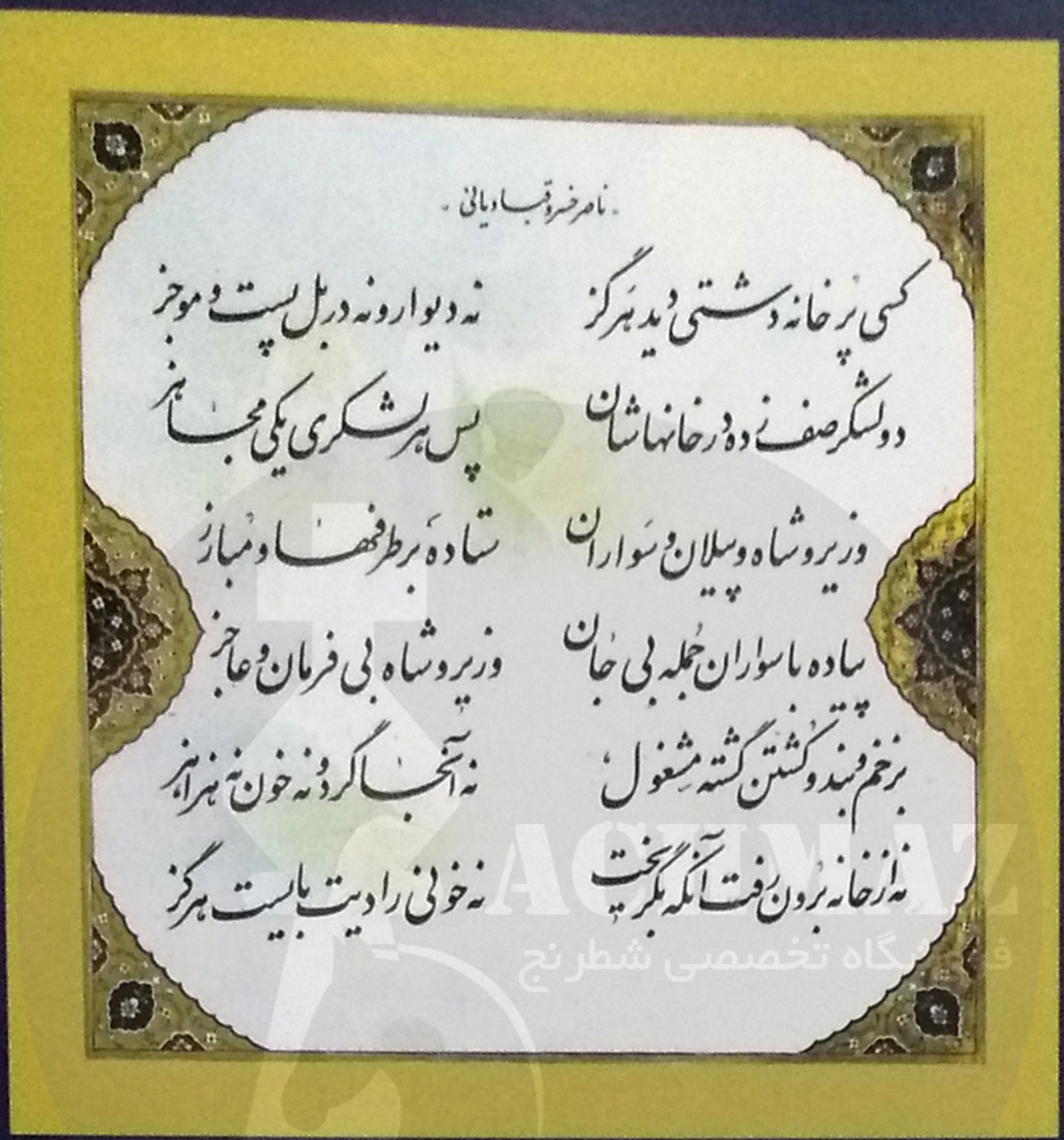

تذهیب و خوشنویسی: رفعت موسوی و کامران کوهستانی

فرزین

فروشگاه: خیابان انقلاب، ابتدای خیابان دانشگاه، شماره ۱۷۴

تلفن: ۶۶۴۶۲۴۰۶ - ۶۶۱۷۵۸۷۴

ISBN 978-964-6256-87-3

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج
WWW.ACHMAZSTORE.IR